

Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Delbetänkandet SOU 2013:64 av parlamentariska socialförsäkringsutredningen**Pensionärers och förtroendevaldas ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen****Sammanfattning**

Småföretagarnas Arbetslöshetskassa (SmåA) instämmer huvudsakligen i de förslag som utredningen presenterar i sitt betänkande kring pensionärers ersättningsrätt i arbetslöshetsförsäkringen. SmåA anser att den samordning av arbetslöshetsersättning och pension som sker idag i många fall är orimlig och oproportionerlig. Det är också mycket svårt för en sökande att förstå att en återkallad pension fortfarande ska samordnas med arbetslöshetsförsäkringen.

De förslag som utredningen presenterar kring förtroendevalda skiljer sig mycket från de förslag som presenterades år 2011 i SOU 2011:54. I den utredningen föreslogs att förtroendeuppdrag jämställs med förvärvsarbete. Nu är förslaget att förtroendeuppdrag inte ska jämföras med förvärvsarbete utan att det arbete som man måste vara ledig ifrån ska ligga till grund för arbetslöshetsersättningen. Förslagen syftar till att en sökande som avstår förvärvsarbete för att utföra förtroendeuppdrag inte ska hamna i en sämre situation på grund av uppdraget än vad han/hon skulle ha gjort om han/hon hade avstått. SmåA instämmer i syftet med förslagen. Förslagen innebär dock att man frångår flera av huvudprinciperna i arbetslöshetsförsäkringen, bl.a. att ersättningen ska grundas på förvärvsarbete. Förslaget stämmer inte heller överens med Sveriges kommuner och landstings (SKL) nya regler om omställningsstöd och pension för förtroendevalda, se Förslag till bestämmelser om omställningsstöd och pension för förtroendevalda (OPF-KL) – 2013-10-20 – Pensionsbestämmelser 4 §. Tidigare var inte arvoden för förtroendeuppdrag under 40 % av heltid pensionsgrundande vilket de numera är enligt ovanstående förslag. SmåA ser både fördelar och nackdelar med förslaget. När det gäller anställda kommer förslaget att underlätta för arbetslöshetskassorna vid beräkning av den sökandes ersättningsrätt. När det gäller företagare kommer dock inkomstbortfallet vara svårt att beräkna så att det också överensstämmer med syftet med förslaget.

Med totalt 42 500 förtroendevalda bara inom kommuner och landsting i Sverige utgör de en ganska stor grupp. Att utforma regler som likabehandlar både anställda och företagare är viktigt.

SmåA anser att en övergångsbestämmelse bör finnas. Dock anser vi inte, att förslaget gällande att en återkallelse av pension också innebär att samordningen ska upphöra bör omfattas av en övergångsbestämmelse. Förslaget är gynnande och bör omfatta alla vid ikraftträdandet.

SmåA lämnar följande synpunkter på de föreslagna regeländringarna.

Avsnitt 1 Författningsförslag

Utredningen har föreslagit ett nytt sista stycke i 13 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkringen (ALF). 13 § ALF uppräknar de tidsscenarioer som jämföras med förvärvsarbete. Att avsluta med ett stycke där man undantar förtroendeuppdrag blir lite bakåtvänt. Det finns fler tidsscenarioer som inte jämföras med förvärvsarbete och då bör de också uppräknas. SmåA anser att stycket bör tas bort. En hänvisning till den föreslagna 42 b § bör dock införas. Detsamma gäller kring 42 c och 42 d §§ som bör ha liknande hänvisningar i paragraferna som rör normalarbetstid och dagsförtjänst.

Avsnitt 5 samordning av arbetslöshetsersättning med pension

Utredningens förslag

Arbetslöshetsförsäkringen och pension ska samordnas enligt den allmänna samordningsregel som redan finns i arbetslöshetsförsäkringen idag för andra löpande ersättningar. Avdrag ska enbart ske för den som får pension. Om pensionen återkallas upphör även samordningen

En skyldighet införs för Skatteverket att lämna uppgifter till en arbetslöshetskassa om utbetald tjänstepension.

SmåA:s synpunkter

SmåA instämmer i förslaget som är rimligt och proportionerligt. Förslaget ökar också förutsebarheten för den sökande.

Att det införs en skyldighet för Skatteverket att lämna uppgifter om utbetald tjänstepension förbättrar arbetslöshetskassans kontrollmöjlighet. Det kommer dock fortfarande krävas vissa ytterligare utredningar för att fastställa vilken närmare tidsperiod pensionsutbetalningen avser. Där måste arbetslöshetskassan fortfarande vända sig till den sökande för att få in uppgifterna. Ett önskemål vore att det införs en skyldighet för pensionsförvaltare att lämna mer detaljerade uppgifter direkt till arbetslöshetskassan. Detta för att underlätta handläggningen och undvika felaktiga utbetalningar.

Avsnitt 9 förtroendevaldas ersättningsrätt

Utredningens förslag

Tid då den sökande har utfört uppdrag som förtroendevald ska inte anses som tid med förvärvsarbete.

Reglerna om förtroendevalda i arbetslöshetsförsäkringen ska enbart avse förtroendeuppdrag som enligt lag berättigar till ledighet från anställning.

Vid prövningen av om ett arbetsvillkor är uppfyllt ska tid då den sökande varit ledig från sin anställning eller avstått från att bedriva näringsverksamhet för att utföra förtroendeuppdrag beaktas.

Normalarbetstid och dagsförtjänst ska beräknas på tid då den sökande har varit ledig från sin anställning eller avstått från att bedriva näringsverksamhet och istället utfört förtroendeuppdrag.

SmåA:s synpunkter

Förslaget underlättar de situationer där en förtroendevald har en anställning i grunden som han/hon har laglig rätt att vara ledig ifrån. Denna grupp förtroendevalda har dock inte varit den grupp förtroendevalda som har varit svår att bedöma tidigare.

Att beräkna arbetsvillkor, normalarbetstid och dagsförtjänst på tid då den sökande varit ledig och inte haft inkomst från sin anställning eller näringsverksamhet är att frångå huvudprincipen i arbetslöshetsförsäkringen där dessa faktorer fastställs på faktisk arbetad tid och inkomst. För arbetslöshetskassan blir det dock enklare att beräkna normalarbetstid och dagsförtjänst för anställda då det beräknas på anställningen som den förtroendevalda varit ledig från.

De speciella reglerna kring förtroendeuppdrag ska även gälla företagare. Här föreslås olika regler för de som är anställda i sina aktiebolag och de som är enskilda näringsidkare. Detta är att frångå nuvarande princip att alla företagare behandlas lika i arbetslöshetsförsäkringen och att även anställda i sina egna aktiebolag bedöms som företagare.

SmåA anser inte att det blir några större problem att beräkna normalarbetstiden för en enskild näringsidkare som är frånvarande på grund av förtroendeuppdrag. Däremot kommer inkomstbortfallet att vara ett problem. Hur ska man beräkna vad en företagare skulle ha haft för inkomst om han/hon inte haft ett förtroendeuppdrag? Samma problem kommer att uppstå för anställda i aktiebolag. De lyfter sällan en normal lön varje månad som är lätt att beräkna inkomstbortfallet på. Liksom de enskilda näringsidkarna tar de ut den lön som verksamheten tillåter.

Det enklaste sättet att beräkna inkomstbortfallet på en företagare vore att göra en historisk beräkning på vad han/hon hade i inkomst innan förtroendeuppdraget. Syftet med förslaget att den förtroendevalda inte ska hamna i en sämre situation än om han/hon hade avstått uppdraget kan dock uppkomma när det gäller företagare. Om den historiska uträkningen är beräknad på en lågkonjunktur och förtroendeuppdraget utförs under en högkonjunktur så

hade ju troligtvis inkomstbortfallet varit högre än det framräknade. Det kan ju även vara så att den förtroendevalda hamnar i en bättre situation om fallet är omvänt.

SmåA anser därför att det vore bättre att jämställa förtroendeuppdraget med förvärvsarbete och beräkna det som en vanlig anställning. Detta för att undvika en fiktiv inkomstberäkning vilket annars blir fallet, oavsett beräkningssätt.

Utredningen anser att övriga kategorier av förtroendeuppdrag inte ska omfattas av de särskilda reglerna i arbetslöshetsförsäkringen. Många av dessa förtroendeuppdrag jämställs med förvärvsarbete idag. Hur ska dessa bedömas? Kan de fortsättningsvis jämföras med förvärvsarbete?

Med anledning av att förtroendeuppdrag inte jämföras med förvärvsarbete så innebär det också att bestämmelserna i arbetslöshetsförsäkringen om lämpligt arbete och reglerna kring sanktioner inte blir tillämpliga på förtroendeuppdrag. Det innebär att sökande inte kan stängas av från rätt till ersättning för att han/hon exempelvis avböjt ett erbjudande om förtroendeuppdrag. Vad händer om förtroendeuppdraget hindrar sökande från att ta ett arbete?

Avsnitt 9.5 Förtroendeuppdrag och överhoppningsbar tid

Utredningens förslag

Den som avstår från förvärvsarbete för att utföra förtroendeuppdrag kan vid arbetslöshet vänta med att ansöka om arbetslöshetsersättning tills uppdraget har upphört utan att det påverkar ersättningsrätten.

Någon generell tidsgräns för hur länge tiden kan vara överhoppningsbar anser man inte bör införas.

SmåA:s synpunkter

Arbetslöshetsförsäkringen ska beräknas på det arbetet som du blivit arbetslös ifrån. Eftersom man anser att arbetet inte kan ligga för långt tillbaka i tiden har man infört en generell gräns på 5 år för den som har överhoppningsbar tid. Genom förslaget frångår man denna princip.

Avsnitt 9.8 Redovisning av förtroendeuppdrag till arbetslöshetskassorna

Utredningens förslag

Systemet för redovisning av tid med förtroendeuppdrag till arbetslöshetskassor kommer att behöva förändras som en konsekvens av kommitténs förslag. Olika sätt att genomföra nödvändiga förändringar är tänkbara och kan beslutas antingen av regeringen eller av IAF inom ramen för befintliga bemyndiganden.

SmåA:s synpunkter

Kommittén har inte framfört något förslag avseende hur redovisningen av tid med förtroendeuppdrag ska ske utan endast pekat på möjliga lösningar. SmåA finner dock skäl att redan nu påpeka att för det fall man avser förändra redovisningen av hindertid till att redovisas på samma sätt som förvärvsarbete kommer detta att påverka även andra än

förtroendevalda som omfattas av de föreslagna förändringarna i lagen om arbetslöshetsförsäkring. I dagsläget ska hindertid deklarerars av samtliga sökanden som har varit förhindrade och således inte har stått till arbetsmarknadens förfogande oavsett om hindret är ett förtroendeuppdrag. En förändring av sättet att redovisa hindertid till att redovisas på samma sätt som förvärvsarbete kommer kunna innebära att en person som utför ideellt arbete kvällstid på en vardag går miste om arbetslöshetsersättning i enlighet med den av regeringen fastställda omräkningstabellen.

Avsnitt 10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utredningens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2015. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ersättningsperioder som har påbörjats före ikraftträdandet.

Här anser utredningen att lagändringarna bör träda ikraft så fort som möjligt. Man anser vidare att formuleringen som anger att äldre föreskrifter gäller för ersättningsperioder som har påbörjats före ikraftträdandet kommer att innebära att sökanden som har ansökt om arbetslöshetsersättning för samma tidsperiod kommer att få sina ansökningar prövade enligt samma lagbestämmelser. Detta oavsett om ansökningarna har lämnats in före eller efter ikraftträdandet och oavsett när kassorna fattar beslut.

SmåA:s synpunkter

SmåA anser inte att det bör finnas en övergångsbestämmelse för möjligheten att återkalla pension och att samordning därmed upphör. Detta är ett gynnande beslut och bör gälla alla vid ikraftträdandet.

I övrigt anser SmåA att det bör finnas en övergångsregel som reglerar det som utredningen avser. Det har dock tidigare visat sig att en sådan formulering till en övergångsbestämmelse kan vara mycket svårtolkad och lett till olika bedömningar hos arbetslöshetskassorna och domstolarna vilket inte är tillfredsställande för likabehandlingsprincipen och rättssäkerheten. Många tolkar det som att det gäller när den faktiska perioden påbörjas, det vill säga vid beslutsfattandet. I dessa fall skulle det ju inte behövas någon övergångsbestämmelse eftersom det automatiskt skulle gälla alla beslut tagna efter lagändringen.

Det vore önskvärt med en tydlig övergångsbestämmelse som inte kan misstolkas utan att den bedöms lika av alla.

Detta yttrande har beslutats av SmåA:s styrelses arbetsutskott. Yttrandet har föredragits av Jeanette Thomsen, Försäkringsansvarig

Leif Walterum
Styrelseordförande

Jeanette Thomsen
Försäkringsansvarig